

ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК

На правах рукопису

КУЗЬМІНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЗІГМОНТОВИЧ

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Спеціальність 08.04.01 - Фінанси підприємств

В. Кузи

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1996

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Інституті аграрної економіки

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00754038 (R)

Науковий керівник: член-кореспондент
доктор економічних наук,
професор ДЕМ'ЯНЕНКО Микола Якович

Офіційні опоненти: член-кореспондент УААН,
доктор економічних наук
ПАСХАВЕР Борис Йосипович
кандидат економічних наук
ФЕСИНА Анатолій Антонович

Провідна організація - Державна агроекологічна
академія України, м.Житомир

Захист відбудеться "20" ~~вересня~~ 1996 року о 14 годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д.01.58.01 в Інституті
аграрної економіки УААН за адресою: 252127, Київ-127,
вул.Героїв Оборони, 10, конференц-зал, 3-й поверх.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту
аграрної економіки УААН.

Автореферат розісланий "___" 25 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Більський В.Г.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Суттєві зміни у відносинах власності, більш активне використання економічних регуляторів потребують перегляду традиційних форм і методів впливу фінансового механізму на ефективність виробництва. Перш за все це пов'язано з вирішенням фінансових проблем сучасного сільського господарства, більшість з яких концентруються в одній центральній - проблемі забезпечення процесу розширеного відтворення.

Складні умови перехідного періоду до ринкових відносин пред'являють підвищені вимоги до ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств, і в першу чергу фінансового. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми, поряд із збільшенням надходження фінансових ресурсів, є підвищення ефективності їх використання. Правильна організація фінансів сільськогосподарських підприємств завжди була і залишається однією з головних умов досягнення висщих виробничих результатів. Це все свідчить про актуальність даного питання і його важливість у прикладному значенні.

Проблемам формування та використання фінансових ресурсів присвячені роботи вчених-економістів Баренгольца С.Б., Волкова А.М., Дем'яненка М.Я., Пасхавера Б.Й., Полозенка Д.В., Саблука П.Т., Сенчагова В.М., Сопко В.В., Фесини А.А., Шахової Г.Я. та інших.

У науковому плані при дослідженні цієї проблеми головна увага приділяється питанню формування і використання фінансових ресурсів, які, на відміну від інших видів ресурсів, висвітлені недостатньо повно. Відставання в дослідженні цієї актуальної проблеми в значній мірі зумовлене невідпрацьованістю самого поняття "фінансові ресурси", особливо в масштабах сільськогосподарського підприємства і його підрозділів.

Таким чином, очевидна необхідність більш глибокого вивчення теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з даним питанням.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка науково обгрунтованих пропозицій по удосконаленню механізму формування і ефективного використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Для досягнення даної мети були поставлені такі завдання дослідження:

- з'ясувати суть фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств як економічної категорії;
- проаналізувати джерела формування фінансових ресурсів у сучасних умовах;
- визначити роль фінансового механізму в процесі розширеного відтворення в сільськогосподарських підприємствах;
- провести оцінку фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств;
- проаналізувати ефективність використання фінансових ресурсів і розробити шляхи її підвищення.

Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є механізм формування і використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємств та напрямки його вдосконалення.

Об'єктом дослідження - вибрані сільськогосподарські підприємства Новоград-Волинського району Житомирської області та сільськогосподарські підприємства України.

Методологія і методика дослідження. Теоретичною і методичною основою проведеного дослідження є положення економічної теорії, закони Верховної Ради України та постанови Кабінету Міністрів України по вдосконаленню господарського механізму. При написанні дисертації використані праці українських і зарубіжних економістів з питань економічного аналізу, фінансового управління, діючі інструктивні і нормативні акти по організації фінансів.

Інформаційною базою для дослідження послужили дані первинного і зведеного бухгалтерського обліку і статистична звітність об'єктів дослідження, нормативно-довідкова інформація та відповідні літературні джерела.

При виконанні дисертаційної роботи використовувались такі методи і прийоми дослідження: порівняння, монографічний, розрахунково-конструктивний, статистичних групувань, економіко-математичний та інші.

Наукова новизна та теоретична цінність роботи. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що:

- визначена та розкрита суть категорії "фінансові ресурси", їх функції, обґрунтована необхідність їх дослід-

ження як центрального об'єкту фінансових відносин:

- розроблено підходи та запропоновано методику розрахунку рівня ліквідності окремих активів підприємства;

- запропоновано систему показників та методику проведення аналізу ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств;

- визначено методи оптимізації структури фінансових ресурсів та їх джерел;

- розроблено пропозиції по вдосконаленню механізму формування та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємств;

- запропоновано методи вибору найбільш доцільних напрямків здійснення фінансових вкладень на ринку акцій підприємств-емітентів.

Практична значимість результатів дослідження заключається у спрямованості на вирішення актуальних проблем ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових відносин. Висновки і рекомендації, які отримані в ході дослідження, направлені на вдосконалення механізму формування фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах та підвищення ефективності їх використання.

Конкретний особистий внесок дисертанта у розробку наукових результатів, що виносяться на захист:

- обґрунтування суті фінансових ресурсів, їх функцій та ролі в процесі розширеного відтворення;

- рекомендації по оптимізації структури фінансових ресурсів та їх джерел;

- пропозиції по вдосконаленню механізму формування та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення дисертаційної роботи включені в навчальному посібнику для викладачів і студентів ВУЗів "Фінансування та кредитування сільськогосподарських підприємств" (К., "Урожай", 1995), заключному звіті відділу фінансів і кредиту ІАЕ УАН на тему "Пропозиції по удосконаленню фінансово-кредитного механізму та організації обліку в умовах ринкових відносин", статті "Страховання в умовах ринку" ("Економіка АПК", 1995, №4).

"Концепції формування і функціонування ринку цінних паперів АПК України" (К.: ІАЕ УААН, 1996).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 3 праці загальним обсягом 1,1 друкованого аркуша, які в цілому відображають зміст дослідження.

Структура роботи. Дисертаційна робота включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції, список використаної літератури, що має 171 найменування. Робота викладена на 156 сторінках машинописного тексту, містить 25 таблиць, 10 малюнків і 13 формул.

Зміст роботи. Логіка дослідження зумовлена завданням і проблематикою дисертаційної роботи. У вступі обгрунтована актуальність обраної теми дослідження, викладена наукова новизна та практична цінність одержаних результатів.

У першому розділі "Фінансові ресурси в системі господарського механізму сільськогосподарських підприємств" досліджена економічна суть категорії "фінансові ресурси", розкрито функції і дана класифікація фінансових ресурсів та їх джерел. Запропонована методика розрахунку рівня ліквідності активів підприємства.

У другому розділі "Стан формування і аналіз використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах" розглядаються організаційно-технологічні особливості сільськогосподарського виробництва та їх вплив на фінансову діяльність сільськогосподарських підприємств. Проведена оцінка фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано напрямки та ефективність використання фінансових ресурсів.

У третьому розділі "Основні напрямки вдосконалення механізму формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах" обгрунтовано шляхи вдосконалення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Розглядаються методи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

У висновках узагальнені результати досліджень і систематизовані основні пропозиції по вдосконаленню механізму формування та використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОБОТИ

У відповідності з поставленими завданнями в дисертаційній роботі досліджуються три групи питань.

Перша група питань пов'язана з дослідженням економічної суті фінансових ресурсів. При визначенні даної економічної категорії виникає суттєвий різнобій в точках зору серед вчених-економістів. Автор виділяє наступні причини, що зумовлюють труднощі у визначенні економічної суті фінансових ресурсів.

По-перше, це специфічна особливість фінансових ресурсів - здатність забезпечувати функціонування інших видів активів шляхом їх фінансування та виступати джерелом їх формування.

По-друге, при фінансовому плануванні процес кругообігу капіталу підприємства розглядається теоретично, і фінансові ресурси, які існують тільки "на папері", ототожнюються з джерелами їх формування (прибутком, амортизаційними відрахуваннями, кредитом, внесками коштів акціонерів при формуванні статутного фонду і т.п.).

По-третє, при розгляді цієї економічної категорії в різних масштабах (підприємство, регіон, держава) частина фінансових ресурсів підприємства є джерелом формування фінансових ресурсів регіону, держави. Це також в деякій мірі ускладнює дану проблему.

В дисертаційній роботі розглянуті критерії віднесення ресурсів до розряду фінансових, ознаки фінансових ресурсів, їх функції та склад. Зроблено висновок, що фінансові ресурси в економічній системі виконують функцію забезпечення руху вартості, звідси - основним критерієм віднесення активів підприємства до розряду фінансових ресурсів є їх ліквідність.

Аналізуючи активи, що мають високу ступінь ліквідності і, таким чином, можуть виконувати функції фінансових ресурсів в підприємстві, автор виділяє: а) грошові кошти (готівкові, безготівкові); б) короткострокові фінансові вкладення; в) кошти в розрахунках (дебіторська заборгованість).

Відмічено також деяку особливість активів, які відносяться до категорії фінансових ресурсів. Мається на увазі їх специфічна форма функціонування - грошові банкноти, акції.

слідуючі характеристики (параметри) активу:

По-перше, легкість перетворення його в готівку чи інший прийомливий платіжний засіб.

По-друге, необхідні витрати, пов'язані з його реалізацією.

По-третє, швидкість реалізації, тобто витрати часу, необхідні для його реалізації.

З врахуванням вищенаведених виног запропонована слідуюча формула для визначення коефіцієнту ліквідності активу:

$$Кл = \frac{РВ - З}{РВ} \times Кт,$$

де Кл - коефіцієнт ліквідності (від 0 до 1.0)

РВ - ринкова вартість активу

З - затрати на реалізацію активу

Кт - поправочний коефіцієнт врахування швидкості перетворення активу в готівку. При витратах часу в межах одного дня - $Kt = 1.0$, від ідня до 3 днів - $Kt = 0.95$, більше 3 днів - $Kt = 0.9$.

Для раціонального використання фінансових ресурсів в першу чергу необхідно знати, який обсяг фінансових ресурсів має у своєму розпорядженні підприємство. З цією метою автор вважає доцільним проводити розрахунок:

1) загального обсягу фінансових ресурсів підприємства на певну дату;

2) середньорічної суми фінансових ресурсів підприємства.

Загальний обсяг фінансових ресурсів, що є в розпорядженні підприємства на певну дату, пропонується розраховувати по балансу шляхом виключення із загальної суми III розділу активу балансу статті "Використання залучених коштів" (стр.270). Отримана сума буде становити загальний обсяг фінансових ресурсів, котрі є в наявності підприємства.

Для більш точного розрахунку загального обсягу фінансових ресурсів підприємства необхідно суму кожної статті III розділу активу балансу (крім грошових коштів в касі, на розрахунковому, валютному та інших рахунках в банку і інших грошових засобів) проаналізувати на предмет строків повернення коштів, які знаходяться в розрахунках, і продисконту-

вати ці суми. Проводити такий перерахунок дебетових боргів особливо важливо в період інфляції, так як теперішня вартість майбутніх грошових надходжень значно менша за величину сум коштів в розрахунках, що відображаються в балансі. Перерахунок потрібно здійснювати по кожному дебітору окремо з врахуванням його надійності і можливих строків погашення заборгованості. За величину дисконтної ставки можна прийняти середньоденний процент по депозитних вкладах. Такий метод дасть змогу визначити реальний обсяг фінансових ресурсів підприємства.

Всю сукупність фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства, запропоновано класифікувати слідуючим чином: по характеру формування - на власні та залучені, в т.ч. позичені, по характеру використання - на універсальні та цільові (мал.2).

Друга група питань пов'язана з аналізом процесу формування та ефективності використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

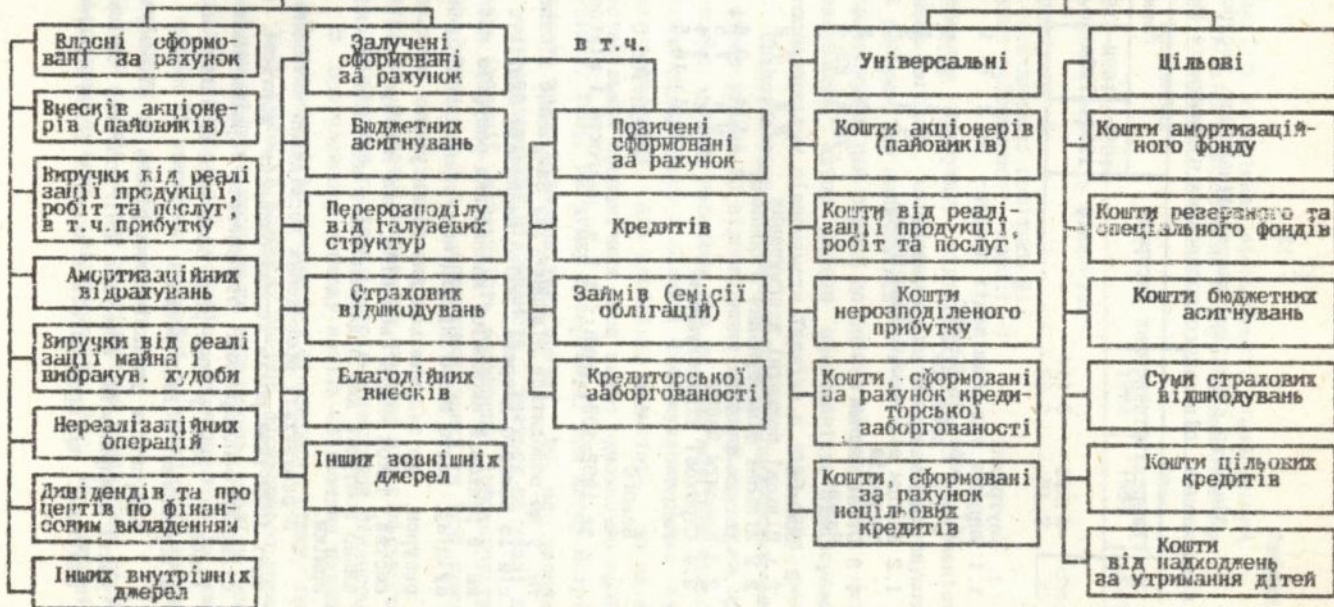
В ході виконання дисертаційної роботи було проведене дослідження механізму формування фінансових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах України. Аналіз даних про джерела фінансових ресурсів дозволив виявити основні тенденції і закономірності розвитку їх структури. Результати показали (табл.1), що фінансові ресурси формуються в основному із внутрішніх джерел (83,4%) і в меншій мірі із зовнішніх джерел (16,5%). Основним внутрішнім джерелом фінансових ресурсів на сільськ господарських підприємствах виступає виручка від реалізації продукції, робіт та послуг (78,1%), в т.ч. прибуток (31,5%). Основним зовнішнім джерелом є банківські кредити (7,5%). Прослідковується негативна тенденція до значного зниження питомої ваги амортизаційних відрахувань в структурі джерел фінансових ресурсів - за останні 3 роки більш, ніж у 2 рази. Це пов'язано, насамперед, із заниженою оцінкою основних засобів, переоцінка яких "не встигає" за темпами інфляції. Також знизилися обсяги фінансових ресурсів, які сільськогосподарські підприємства отримували на основі внутрігалузевого перерозподілу і бюджетного фінансування.

При аналізі фінансового забезпечення також важливо зна-

Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств

По принципу формування

По характеру використання

Мал.2. Класифікація фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств

Динаміка структури джерел фінансових ресурсів
колективних сільськогосподарських підприємств України, %

N п/п	Джерела фінансових ресурсів	Роки		
		1989- 1991	1992- 1994	1992-1994pp в порівнянні з 1989-1991р
1.	Внутрішні			
1.1	Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг в т.ч. прибуток	74,2	78,1	+6,7
	амортизаційні відрахування	24,1	31,5	+7,4
	доходи від позареалізаційних операцій	4,7	2,1	-2,6
1.2	Разом	3,3	1,3	-2,0
1.3	Сталі пасиви	1,1	1,2	+0,1
	Разом	78,6	83,4	+9,6
2.	Зовнішні			
2.1	Цільові бюджетні асигнування	8,4	7,2	-1,2
2.2	Цільові фінансування з позабюджетних фондів	1,8	0,8	-1,0
2.3	Кредити банку	9,1	7,5	-1,6
2.4	Страхові відшкодування	2,1	1,1	-1,0
	Разом	21,4	16,5	-4,8
	Всього	100,0	100,0	X

* за 1992-1994 роки - в т.ч. радгоспи і міжгоспи

ти, у що обходиться підприємству залучення фінансових ресурсів із кожного джерела, тобто визначити вартість фінансування. В ринковій економіці кожний вид ресурсів має свою ринкову ціну, часто відмінну від його номінальної ціни. Фінансові ресурси, що залучаються для фінансування діяльності підприємства, також мають свою ціну, яка показує, скільки вони реально коштують для підприємства в мінімальних умовах стану економіки.

В результаті проведених досліджень виявлено, що на проміжні 1992-1994 років середньозважена вартість фінансування сільськогосподарських підприємств України невпинно зростала (табл.2). Так, у 1994 році вона зросла більш, ніж у 1,2 рази в порівнянні з 1992 роком.

Сукупність управлінських рішень по фінансуванню діяльності підприємства формують його політику. Якість фінансової політики, що проводиться в аспекті цілей підприємства, зок-

Вартість та оцінка ефективності фінансування
в сільськогосподарських підприємствах України

№ п п	Показники	Роки		
		1992	1993	1994
1.	Середньорічна вартість фінансування, %	171,3	182,5	208,6
2.	Норма прибутку, %	20,1	21,3	27,6
3.	Оцінка ефективності політики фінансування (ефективно+; нефект.-)	-	-	-

рема отримання прибутку, підтверджується її ефективність, тобто з якою вигодою, наскільки прибутково використовуються фінансові ресурси, що залучаються.

Використовуючи цей підхід до оцінки ефективності методів фінансування, автор оцінив ефективність фінансування сільськогосподарських підприємств України в 1992-1994 роках (табл. 2). Співставлення отриманих величин середньозваженої вартості фінансування із відповідними показниками норми прибутку дозволяє зробити висновок про те, що політика сільськогосподарських підприємств в області фінансування може бути оцінена як неефективна. Але необхідно відмітити, що за нинішніх нестабільних економічних умов важко однозначно зробити таку оцінку. Тому, на думку дисертанта, при цьому потрібно враховувати вплив різноманітних причин, що не залежали від сільськогосподарських підприємств. Мається на увазі високий рівень інфляції, відсутність розвинутої інфраструктури фінансового ринку, в т.ч. і кредитного ринку та інші причини.

Перехід до ринкової економіки вимагає від сільськогосподарських підприємств раціонального використання фінансових ресурсів. В протилежному випадку навіть збільшення надходження їх не призводить до покращення фінансового стану господарств. Тому одним із важливих завдань фінансового управління на підприємстві є проведення детального аналізу напрямків вкладення фінансових ресурсів, ефективності їх використання, причин її зниження, розробці та реалізації заходів по її підвищенню.

Проведений аналіз об'єму та структури фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та їх динаміки

(табл.3) показав, що на протязі 1984-1994 років ці показники суттєво змінилися. В останні роки в структурі фінансових ресурсів з'явилася частка короткострокових фінансових вкладень (акцій, облігацій, депозитів). Негативним явищем можна вважати значне збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості. Аналогічна картина спостерігається і на рівні окремих господарств. Причиною такого погіршення структури фінансових ресурсів стала криза неплатежів, яка призвела до утворення "тромбів" у фінансовій системі. Це значно знизило швидкість кругообігу фінансових ресурсів.

Таблиця 3

Структура фінансових ресурсів в
колективних, сільськогосподарських підприємствах України, %

Фінансові ресурси	Роки					
	1985	1990	1991	1992	1993	1994
1. Грошові кошти	73,1	76,0	72,1	50,4	15,1	11,2
2. Короткострокові фінансові вкладення		4,8	6,0	3,3	1,0	0,6
3. Дебіторська заборгованість	26,9	19,2	21,9	46,3	83,9	88,2
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Питома вага фінансових ресурсів в загальній вартості активів	4,8	6,7	12,6	18,5	16,9	22,7

* за 1992-1994 роки - по всіх сільськогосподарських підприємствах

Але для того, щоб отримати відповідь на питання - чи ефективно використовуються фінансові ресурси, необхідне вивчення показників, що дають змогу оцінити результат, отриманий від використання певного обсягу фінансових ресурсів. З цієї метою в ході дослідження було проаналізовано ряд відповідних даних по сільськогосподарських підприємствах України за 1990-1994 роки. Результати (табл.4) свідчать, що рівень показників, які характеризують ефективність використання фінансових ресурсів, оцінюється неоднозначно. По таких показниках, як розмір валової продукції, чистого доходу, прибутку

в розрахунку на 1 крб. середньорічної вартості фінансових ресурсів та по показниках, що характеризують швидкість оборотності фінансових ресурсів, в 1991 та 1992 роках спостерігається помітне зниження ефективності використання фінансових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах.

Таблиця 4

Ефективність використання фінансових ресурсів
в сільськогосподарських підприємствах України *

№ п/п	Напрямки фінансових ресурсів	Роки				
		1990	1991	1992	1993	1994
1.	Одержано валової продукції в розрахунку на 1крб. середньорічної вартості фінансових ресурсів, крб.	4,01	2,64	2,66	3,58	4,35
2.	Одержано валового доходу в розрахунку на 1крб. середньорічної вартості фінансових ресурсів, крб.	2,11	1,71	1,77	1,89	3,36
3.	Одержано прибутку в розрахунку на 1крб. середньорічної вартості фінансових ресурсів, крб.	1,13	0,87	1,01	1,46	1,15
4.	Коефіцієнт оборотності фінансових ресурсів	7,61	4,45	6,34	3,74	6,79
5.	Середній період обороту фінансових ресурсів	47,9	82,0	57,5	97,6	53,7

* за 1990, 1991 роки - дані по колективних с.г. підприємствах

Для отримання більш повної картини про ефективність використання фінансових ресурсів недостатньо проаналізувати і оцінити показники, які стосуються всієї сукупності фінансових ресурсів, що є в розпорядженні підприємства. Для цього необхідно провести поглиблений аналіз використання кожного виду фінансових ресурсів: грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень, коштів у розрахунках. Аналіз ефективності використання коштів в короткострокових фінансових вкладеннях свідчить про те, що доходність по ним з кожним роком зростала - з 6,2% у 1990 році до 123,1% у 1994 році (табл. 5). У 1994 році відмічається перевищення рівня доходності по короткострокових фінансових вкладеннях у порівнянні із рівнем сукупної рентабельності та нормою прибутку. Звідси можна зробити висновок, що сільськогосподарським підприємствам

вам доцільно збільшити в структурі фінансових ресурсів частку короткострокових фінансових вкладень. Тим більше, що для цього є відповідні можливості - динамічний розвиток приватизаційних процесів та становлення вітчизняного ринку цінних паперів в економіці України.

Таблиця 5

Динаміка рівня доходності короткострокових фінансових вкладень в сільськогосподарських підприємствах України

Показники	Роки			
	1991	1992	1993	1994
1. Середньорічна вартість короткострокових фінансових вкладень, млн.крб.	723	6445	58568	25701
2. Отримано чистого прибутку від короткострокових фінансових вкладень, млн.крб.	45	229	24650	316430
3. Рівень доходності короткострокових фінансових вкладень, %	6,2	3,3	42,0	123,1
4. Рівень сукупної рентабельності, %	59,7	97,1	90,6	44,5
5. Норма прибутку, %	18,6	20,1	21,3	27,6

Дебіторська заборгованість в останні роки займає в структурі фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств біля 84-88%. Цей показник свідчить про те, що значна маса фінансових ресурсів (на кінець 1994 року - біля 52,8 трлн.крб.) вилучена із обігу сільськогосподарських підприємств України і віддана у використання іншим контрагентам. Ць, звичайно, вкрай негативно впливає на фінансовий стан сільськогосподарських підприємств.

Показники використання коштів в розрахунках у сільськогосподарських підприємствах України красномовно свідчать про негативні тенденції. Так, на протязі 1993-1994 років значно зросла питома вага простроченої дебіторської заборгованості в загальній сумі дебетових боргів (табл.6), значно знизилася показники оборотності коштів в розрахунках. Проте, слід відмітити помітне покращення ситуації в 1994 році порівняно з 1993 роком.

Третя група питань пов'язана з вдосконаленням механізму формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

Використання коштів в розрахунках
сільськогосподарських підприємств України

Показники	Роки				
	1990	1991	1992	1993	1994
1. Дебіторська заборгованість, млн. крб.	1959	5289	189542	10567990	52796216
в т.ч. прострочена	43	164	24715	4261436	12045141
2. Питома вага простроченої дебіторської заборгованості, %	2,2	3,1	13,0	40,3	22,8
3. Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	19,2	16,0	10,9	3,3	5,5
4. Середня тривалість 1 періоду обертання коштів у розрахунках	19,0	11,8	33,5	110,3	66,4

В останні роки стан фінансових ресурсів в нашій країні характеризувався гострою недостатністю їх як на макро, так і на мікрорівні. Потреби підприємств і держави, що систематично зростали, вимагали все більших об'ємів фінансових ресурсів. Разом з тим їх мобілізація ставала все більш проблематичною із-за кризових явищ в економіці, низької ефективності виробництва, погіршення фінансових результатів підприємств та інших причин. В зв'язку з цим загострилася проблема знаходження реальних резервів зростання фінансових ресурсів, в т.ч. і для сільськогосподарських підприємств.

Успішне вирішення цього завдання можливе завдяки заходам, що повинні проводитися як на макро, так і на мікрорівнях. Головні з них на макрорівні пов'язані, по-перше, з реалізацією мір по стабілізації економіки і переходу до ринкових відносин, по-друге, із здійсненням спеціально розроблених мір по фінансовому оздоровленню економіки і перебудові фінансових відносин в країні.

Не менш важливими є міри на рівні підприємств. Так, ефективне управління процесом формування фінансових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах передбачає забезпечення мінімуму витрат по їх залученню, а також встановлення оптимальної структури джерел фінансування.

З цією метою в дисертаційній роботі запропоновано використання математичної моделі, яка дозволяє "ранжирувати" джерела фінансування за ступенем спадання їх вартості та

здійснити вибір оптимального методу мобілізації фінансових ресурсів за мінімальним значенням даного показника.

$$B\Phi_i \rightarrow \min$$

$$O_i > O_i^r$$

$$\sum_{i=1}^n O_i = V,$$

- де $B\Phi_i$ - вартість фінансування підприємства за i -м джерелом;
 O_i - обсяг фінансових ресурсів, який фактично залучається за i -м джерелом фінансування;
 O_i^r - граничний обсяг фінансових ресурсів, що залучається за i -м джерелом фінансування;
 V - загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для фінансового забезпечення діяльності підприємства;
 i - кількість джерел фінансування.

В умовах реальної економічної і фінансової самостійності перед сільськогосподарськими підприємствами відкривається широкий вибір різноманітних нових джерел фінансування (мал. 3) (залучення фінансових ресурсів на акціонерній чи паєновій основі, за рахунок коштів зацікавлених організацій, урядових програм та інших джерел). Тому одним із шляхів вдосконалення управління процесом фінансового забезпечення, на думку дисертанта, є ефективне використання нових можливостей, які відкриває ринкова економіка як з метою оптимізації джерел фінансування та зниження його вартості, так і з метою їх диверсифікації і зниження рівня ризику.

Проведений в ході дисертаційного дослідження аналіз шляхів підвищення ефективності фінансових ресурсів свідчить про те, що:

- управління процесом формування і використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств повинне базуватися на певних принципах, враховувати макро- і мікроекономічну ситуацію та специфіку сільськогосподарської галузі;

- для ефективного управління фінансовими ресурсами необхідне чітко налагоджене забезпечення достовірною і своєчасною інформацією про хід виробничих, економічних процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому важливу роль ві-

Мал.3. Зовнішні джерела фінансування підприємств (розширений перелік)

дієє чітка організація бухгалтерського обліку, продумана облікова політика підприємства;

- процеси надходження та використання фінансових ресурсів повинні прогнозуватися та плануватися на основі розробки довгострокових і короткострокових планів-прогнозів по всіх аспектах діяльності сільськогосподарського підприємства - виробничій, збутовій, інвестиційній, соціальній і т.д.;

- для зменшення втрат фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, пов'язаних із високим рівнем інфляції та несвоєчасним стягненням дебіторської заборгованості, доцільним є створення резервів сумнівних боргів, використання факторингових послуг банку, проведення заходів, направлених на оптимізацію структури фінансових ресурсів.

В дисертаційній роботі проаналізовано динаміку та структуру короткострокових фінансових вкладень сільськогосподарських підприємств. Результати дослідження показали значне зростання як обсягу короткострокових фінансових вкладень у цілому, так і їх питомої ваги в загальній сукупності фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Для вибору оптимальних напрямків здійснення короткострокових фінансових вкладень в сучасних умовах автор вважає за доцільне використання затратного підходу, ґрунтованого на проведенні розрахунку балансової вартості акцій підприємств-емітентів.

Основні положення дисертаційної роботи відображені в таких роботах:

1. Фінансування та кредитування сільськогосподарських підприємств. К.: Урожай, 1995; 10,92 друк.арк., в т.ч. автора 0,94 друк.арк. Співавтори Дем'яненко М.Я., Лайко П.П., Жук В.М. та ін.

2. Страхування в умовах ринку. //Економіка АПК. - 1995. - №4; 0,16 друк.арк., в т.ч. автора 0,06 друк.арк. Співавтори Навроцький С.А., Артикульна Н.Л.

3. Концепція формування і функціонування ринку цінних паперів АПК України. - К.: ІАЕ УААН. - 1996; 1,5 друк.арк., в т.ч. автора 0,1 друк.арк. Співавтори Дем'яненко М.Я., Жук В.М., Полозенко Д.В. та ін.

Кузьминский В.З. Механизм формирования и эффективность использования финансовых ресурсов в сельскохозяйственных предприятиях.

Диссертацией является рукопись. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01 "Финансы предприятий". Институт аграрной экономики УААН, Киев, 1996.

Целью работы является исследование механизма формирования и использования финансовых ресурсов в сельскохозяйственных предприятиях, разработка предложений по его совершенствованию. Определено и обосновано сущность финансовых ресурсов, их функции и роль в процессе расширенного воспроизводства. Предложены методы повышения эффективности использования финансовых ресурсов в сельскохозяйственных предприятиях.

Kuzminsky V.Z. The Mechanism of Formation and Efficiency of Using of Financial Resources in the Agricultural Enterprises. The thesis is a manuscript.

The thesis is submitted for rewarding the scientific degree of Candidate of Economic Sciences in speciality 08.04.01 "Finance of Enterprises". The Institute of Agrarian Economics UAAS, Kyiv, 1996.

The aim of the thesis is to study the process of formation and usage of the financial resources in the agriculture enterprises, elaboration of the proposals for its improving. The meaning of the financial resources, their functions and their role in the process of spreading reproduction were determined and founded. It was proposed the methods of increasing efficiency of using financial resources in the agricultural enterprises.

Ключові слова: фінансові ресурси, формування, ефективність, підприємство.

Підписано до друку 15.05.1996 р. Формат 60x84. 1/16. Па-
пір друк. Обл.-вид. арк. 1, 0. Ум. друк. арк. 1, 0. Тираж 100 прим.
Зам. 50.- ДІП Інституту аграрної економіки УААН. 252127,
м. Київ-127, вул. Героїв Оборони, 8.

AB 35.116